

Seminární úkoly č. 4

Téma: Přirozené právo versus pozitivní právo

Úkol č. 1 Co je právní pozitivismus?

Úkol č.1a)

Přečtěte si Kelsenovo vymezení Ryzí nauky právní

Naše ukázka je z práce: Kelsen, H.: Ryzí nauka právní. Metoda a základní pojmy. Orbis Brno - Praha 1933. Kapitola I., str. 7 - 11; Kapitola II., str. 12 - 14; Kapitola V., str. 32 - 35.

také viz k tomu Machalová, T.-Rázková, R.: Vybrané texty z dějin právní filosofie. PrF MU Brno 2000, str...

I. Právo a příroda

§ 1. Ryzí nauka právní je teorie pozitivního práva. Jakožto teorie chce svůj předmět výlučně a jedině poznávati. Pokouší se odpověděti na otázku, co je právo a jaké je právo, nikoli však na otázku, jaké právo býti má nebo jaké se má vytvořiti. Jest právní vědou, nikoli právní politikou.

Nazývá-li se "ryzí" naukou o právu, jest tomu tak proto, poněvadž se chce omeziti pouze na poznání, vztahující se k právu, a vylučovati z okruhu tohoto poznání vše, co nepřináleží k onomu předmětu, který jest považovati exaktně za právo. Což znamená: Ryzí nauka právní chce oprostiti právní vědu od všech prvků, jež jsou cizí jejímu předmětu. Jest to její základní metodický princip. Tento princip zdá se býti samozřejmostí, než jediný pohled na tradiční právní vědu, jak se byla vyvinula během 19. a 20. století, ukazuje zřetelně, jak je vzdálena tomu, aby odpovídala požadavku metodické ryzosti. Jurisprudence směřovala se zcela nekritickým způsobem s psychologii a biologii, etikou a theologií. Neexistuje dnes již téměř žádná sociální věda, do jejíž oblasti proniknouti by nepovažovali juristé za přípustné; ba tito juristé dokonce považují za možné, že zdokonalí svůj vědecký názor, přivlastní-li si poznatky jiných disciplín. Tím ovšem zaniká vlastní právní věda úplně.

Uved'te základní znaky Ryzí nauky právní:

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....
- e).....

Úkol č. 1b)

Přečtěte si text od L.Fullera, ve kterém kritizuje právní pozitivismus. Text je zveřejněn na ISU jako Fuller č. 2. Soustřed'te se především na porozumění uváděných čtyř znaků právního pozitivismu. Tezovitě je vypište:

- a).....
- b).....
- c).....
- d).....

Úkol č. 2a) Rozlište deskriptivní věty od normativních vět

a) které z uvedených vět jsou deskriptivní a proč, zdůvodněte to (D).....

b) které jsou normativní věty a proč, zdůvodněte to (N).....

- i) Každý muž musí při vstupu do kostela smeknout
- ii) Pan Kováč má zaplatit firmě Telecom dluh 1.000 Kč
- iii) Pan Kováč dluží firmě Telecom 1.000 Kč
- iv) V šachu se střelcem smí táhnout jen diagonálně
- v) Pravidla šachu jsou logická a vyžadují soustředění
- vi) V některých společenstvích je zvykem při vstupu do kostela smeknout klobouk
- vii) Zastavte na červenou!
- viii) A poranil B nožem na krku a zádech
- ix) Auto bylo v době nehody neosvětleno
- x) Kouření je zakázáno

Úkol č.2b)

Uved'te, a) které věty jsou "Sollen" (So) a které "Sein" (Se)

b) jaká myšlenková struktura charakterizuje věty „Sollen“.....

c) jaká myšlenková struktura charakterizuje věty „Sein“.....

- i) Když všichni lidé mají rodiče a pan Roháč je člověk, tak pan Roháč má rodiče
- ii) Když pan XZ projede na červenou, má mu být odebrán řidičský průkaz
- iii) Když někdo nezplatí smlouvou stanovený dluh, má být na něm dluh oprávněně vymáhán
- iv) Když základním právem člověka je právo na život a terorista XZ je člověk, tak má právo na život
- v) Když někdo úmyslně ohrozí život druhého tím, že se zúčastní rvačky, bude potrestán odnětím svobody.

Úkol č.2c)

Použijte níže citované ustanovení § 5 OZ a zhodnot'te, které z následujících faktických situací mohou spadat do rozsahu pojmu „pokojný stav“. Svou úvahu náležitě odůvodněte:

.....
.....
.....
„Došlo-li ke zřejmému zásahu do pokojného stavu, lze se domáhat ochrany u příslušného orgánu státní správy. Ten může předběžně zásah zakázat nebo uložit, aby byl obnoven předešlý stav. Tím není dotčeno právo domáhat se ochrany u soudu.“

- a) Váš soused Vás v noci probudil, potřeboval si od Vás zavolat lékařskou pomoc pro svou nemocnou manželku.
- b) Nemůžete v noci spát, protože Váš soused každou noc pouští nahlas hudbu.
- c) Pracujete na noční směny, ale ke své smůle bydlíte v blízkosti rušné křižovatky, takže se přes den nemůžete klidně vyspat.
- d) V noci nemůžete spát, protože Váš dům je na okraji města v blízkosti lesa, a na okno Vám v noci narážejí netopýři a také Vás budí zvuky nočních ptáků.

- e) V noci nespíte, protože Váš souseď vlastní psa, který kařdou noc vyje a není k utišení.

Úkol č.2d)

Jak se nedopustit mylného závěru (naturalistic fallacy, naturalistischer Fehlschluss), tzn. kauzálního nebo logického vyvození „Sollen“ ze „Sein“, jako toho, co je považováno za přirozené. To předpokládá umět rozlišovat normativní povahu jednání od zobecněné zkušenosti nebo zvyku, ale také správně používat jazyk. Pokuste se odhalit tyto chyby v následujících případech:

a) Pan XZ kařdoročně sbíral úrodu třešní z větvi, které visely do ulice, kterou chodil na procházky. Jednoho dne však nový majitel zahrady upozornil pana XZ, že se dopouští krádeže a pokud se to bude opakovat, bude na něm vymáhat náhradu způsobené škody. Pán XZ se hájil tím, že byl přesvědčen o tom, že smí volně visící třešně do ulice pro svojí potřebu utrhnout, když to tak dělal pravidelně skoro 20 let. Dopustil se pan XZ krádeže? Pokud ano, tak uveďte proč?.....

Pokud ne, tak uveďte také proč?.....

b) Jakého omylu se dopustil autor tohoto výroku:

i) Protože spočívá v povaze člověka, že je monogamní, měla by být polygamie zakázána.

ii) Protože je prokázáno, že přirozeností člověka je být promiskuitní, prostituce by měla být legalizována.

iii) Protože je přirozené, že se lidé liší barvou kůže a také platí, že v jednotě je síla, tak by se mělo zakázat biologické a kulturní míšení různých etnik.

iv) Protože jen matka se nejlépe postará o dítě, je nutné zavést pro ženy-matky, co nejděší mateřskou dovolenou.

Úkol č. 3a) Přirozené právo versus pozitivní právo

Německý právní filosof navrhuje řešit konflikt mezi pozitivním a přirozeným právem následujícím způsobem:

"Konflikt mezi spravedlností a právní jistotou patrně lze řešit jen tak, že pozitivní právo, zajišťované předpisy a mocí, má přednost i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné, vyjma toho, jestliže rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon musí jako "nenáležitě právo" spravedlnosti ustoupit."

Vaším úkolem je a) napsat svými slovy, jak rozumíte této formuli

.....
.....

b) napište, za jakých podmínek je možné tuto formuli podle Radbrucha použít?.....

.....
.....

c) přečtěte si judikát č. 281/97 zveřejněný v Dokumentech v ISU a pokuste se uvést, jakým způsobem ÚS aplikoval tuto formuli při řešení uvedené stížnosti.....

.....
.....
.....
.....

Úkol č.3b)

Přečtěte si také Judikát č.19/93 zveřejněný na ISU. O tomto judikátu budeme vést v semináři rozpravu.

Úkol 3c). Známý právní teoretik a filosof R. Dworkin, kritizuje Hartovo pojetí práva. Kromě právních pravidel zavádí i další standardy a to politiky a principy. Na základě uvedené ukázky jak jste porozuměli rozdílů, který dělá Dworkin mezi "politikou" a "principem"?

"Politikou (policy) nazývám takový standard, který vytyčuje cíl, jehož se má dosáhnout, zpravidla zlepšením určité ekonomické, politické nebo sociální kvality společnosti (některé cíle jsou ovšem negativní, jelikož znamenají, že určitou současnou kvalitu je třeba chránit před změnou k horšímu). "Principem" nazývám standard, který se má dodržovat nikoli proto, že to pomůže dosáhnout nebo zajistit nějakou ekonomickou, politickou nebo sociální situaci, která se považuje za žádoucí, ale proto, že je požaduje spravedlnost (justice), slušnost (fairness) nebo nějaká jiná dimenze morálky (morality). Tudiž: standard, že počet havárií se má snížit, je politika, a standard, že nikdo nesmí mít prospěch ze svého vlastního protiprávního jednání, je princip."

viz k tomu Dworkin, R.: Když se práva berou vážně. Praha 2001, str.44.

.....
.....
.....
.....

Úkol č.3d)

Přečtěte si pozorně následující ukázku, ve které popisuje Dworkin rozdíly mezi právními pravidly a principy:

- "Rozdíl mezi právními principy a právními pravidly tkví v logice věci. Oba soubory standardů se vztahují ke konkrétním rozhodnutím o právní povinnosti za určitých

konkrétních okolností, liší se však co do charakteru direktivy, kterou dávají. Pravidla je třeba aplikovat metodou všechno nebo nic. Jsou-li dány skutečnosti, o nichž pravidlo hovoří, pak pravidlo buď platí, a v takovém případě je nutno akceptovat odpověď, kterou dává, nebo neplatí a pak rozhodnutí nic nepřináší." ... "Principy typu "nikdo nesmí mít prospěch z vlastního protiprávního jednání" se ani nesnaží stanovit podmínky, za nichž je třeba jej aplikovat. Stanoví spíše důvod, který určitým směrem ukazuje, žádné konkrétní rozhodnutí však nutně nevyvolává."

- "Tento první rozdíl mezi pravidly a principy nutně vede k druhému. Principy mají jednu dimenzi, kterou pravidla nemají - dimenzi závažnosti (weight) čili důležitosti. Jakmile se principy kříží (např. politika ochrany kupců automobilů se kříží s principy smluvní svobody), pak ten, kdo musí tento konflikt rozhodnout, musí přihlídnout k relativní závažnosti každého z nich. Přirozeně nemůže jít o přesné měření a rozsudek, podle něhož je určitý princip nebo politika důležitější než jiný či jiná, bude často diskutabilní. Nicméně integrální součástí pojmu princip je, že má tuto dimenzi a že má smysl se ptát, jak důležitý či závažný ten který princip je.

Pravidla tuto dimenzi nemají. Můžeme hovořit o tom, že pravidla jsou funkcionálně důležitá nebo nedůležitá (...). V tomto smyslu může být jedno právní pravidlo důležitější než druhé, takže odporují-li si dvě pravidla navzájem, jedno v důsledku své větší váhy nahradí druhé."

- "Jestliže si dvě pravidla odporují, nemůže jedno z nich platit. Rozhodnutí, které z nich platí a které je třeba zrušit nebo změnit, se musí učinit s poukazem na něco, co je nad samotnými těmito pravidly. Právní řád může takové rozpory regulovat jinými pravidly, která upřednostňují pravidlo vydané vyšším orgánem, pravidlo vydané později, pravidlo speciálnější a podobně. Právní řád může také upřednostnit pravidlo, které se opírá o důležitější principy."

Viz k tomu blíže: Dworkin, R.: Když se práva berou vážně. Praha 2001, str. 45-50

a) Jaké vlastnosti přisuzuje Dworkin pravidlům:

- i).....
- ii).....
- iii).....

b) Jaké vlastnosti přisuzuje Dworkin principům:

- i).....
- ii).....
- iii).....

c) Dworkin vymezuje tři rozdíly mezi pravidly a principy – uveďte tezevitě tyto rozdíly:

- i).....
- ii).....
- iii).....

Úkol č.4) Procvičte se v argumentaci a interpretaci normativity

Úkol č. 4a)

Interpretujte význam sdělení

i) Není pravda, že pan Novák má firmě XZ vrátit peníze

.....

ii) Pan Novák nemusí firmě XZ vrátit peníze

.....

iii) Není pravda, že jedna pětina mladých lidí v ČR je závislá na drogách.

.....

iv) Jedna pětina mladých lidí v ČR není závislá na drogách.

.....

Úkol 4b)

„Úřad práce užil v odůvodnění svého rozhodnutí o vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání termín „přirozený úbytek“ - tj. uvedl, že uchazeč byl z důvodu „přirozeného úbytku“ vyřazen z evidence uchazečů o zaměstnání. Adresát rozhodnutí odůvodnění neporozuměl. Úřad práce mu nato vysvětlil, že "přirozený úbytek" je termín, který užívá jeho počítačový program, v němž je vedena elektronická podoba verze evidence.“

a) Mohl by uvedený adresát podat na úřad práce stížnost za neoprávněné vyřazení z evidence?

.....

b) Jak by měl znít zákonný důvod o vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání na základě zákona o zaměstnanosti?.....

Úkol č.4c)

Určete, jaké chyby se v uvedeném rozboru dopustil jeho autor?

"T úmyslně a chladnokrevně zastřelil O. Protože usmrcení člověka je opovrhující a prozrazuje nejnižší stupeň etického smýšlení, byla vražda uskutečněna z nejnižších pohnutek."

.....

.....

Úkol č.4d)

Co znamená, když řekneme, že funkcí soudce je zákon interpretovat a když řekneme, že je to jeho úkol?

.....

.....

.....